

A black and white portrait of a woman, identified as Kate Kirkpatrick, looking directly at the camera. Her hair is pulled back, and she is wearing a dark, textured garment. The background is a plain, light color.

KATE KIRKPATRICK

'Kirkpatrick laat mooi zien
hoe Simone de Beauvoir
'zichzelf' werd - met alle
ambigüiteit die erbij hoort.'
- *NRC Handelsblad*

Simone
de Beauvoir
Een leven

ten have

Opgroeien als een meisje

Op 9 januari 1908 om half vijf 's morgens werd Simonne Lucie Ernestine Marie Bertrand de Beauvoir geboren in het zesde arrondissement van Parijs.¹ Ze kwam ter wereld in een milieu vol verstikkende sociale conventies. De eerste hap frisse lucht die ze inademde kwam door de ramen van de tweede verdieping die uitzicht boden op de Boulevard Raspail. Op vierjarige leeftijd beheerste ze de kunst om een gedrukt visitekaartje uit haar fluwelen tasje te halen dat ze bij zich had als ze met haar moeder op bezoek ging.² De Beauvoir zou bijna haar hele leven in dezelfde chique wijk van Parijs wonen, maar in de periode van haar geboorte verging het de familie minder goed.

De Bertrand de Beauvoirs behoorden tot de hogere burgerij en waren oorspronkelijk afkomstig uit de Bourgogne. Een van hun voorouders had in 1786 een aristocratische titel verworven, maar werd al in 1790 onthoofd – na de revolutie. Ondanks het feit dat dit meer dan een eeuw vóór haar geboorte had plaatsgevonden, heeft dit incident geleid tot verdeeldheid onder de biografen van De Beauvoir. Ze schatten de sociale status van haar familie verschillend in. Bair hechtte groot belang aan de stamboom van De Beauvoir, maar Simones zus Héléne hechtte er veel minder belang aan. Na de onthoofding van hun gewaardeerde voorouder maakte de familie de aristocratische pretenties niet waar.³

De familie bezat nog wel een landgoed met een château in Lيمousin. Maar de vader van Simone, Georges de Beauvoir, was niet de eerstgeborene en zou het niet erven. Hij was intellectueel begaafd en charmant, maar zijn ambities kwamen niet overeen met die van zijn ouders – hij wilde acteur worden. Zijn vader moe-

digde hem aan om een respectabeler beroep te kiezen en fatsoen won het pleit: Georges ging rechten studeren en vond een baan op het kantoor van een bekende Parijse advocaat. Hij had weinig ambitie. Noch zijn vader noch zijn broer hoefden te werken voor de kost. Hoewel zijn moeder haar best deed om hem duidelijk te maken dat werken zinvol was, schoot die gedachte nooit wortel. Maar hij wilde wel trouwen en verliet uiteindelijk zijn secretariële functie om een zelfstandig advocaat te worden, in de hoop dat zijn vooruitzichten daarmee zouden verbeteren.

Door bemiddeling van zijn vader werd een geschikte partner gevonden: Françoise Brasseur, een jonge vrouw uit een noorderlijke familie met een aanzienlijke bruidsschat. Hoewel haar naam geen aristocratisch voorvoegsel bevatte (zoals 'de' in Bertrand de Beauvoir), waren de Brasseurs veel rijker dan de Bertrand de Beauvoirs. Gustave Brasseur, de vader van de bruid, was een bijzondere succesvolle bankier uit Verdun. Françoise was zijn eerstgeborene maar minst geliefde kind. Bij haar geboorte had hij gehoopt op een erfgenaam. Ze was opgevoed in een klooster en haar ouders hadden weinig belangstelling voor haar totdat ze werden geconfronteerd met financiële problemen, wat hen eraan herinnerde dat het meisje ruimschoots de huwbare leeftijd had bereikt. Het was niet de enige keer dat de Brasseurs zich teleurgesteld toonden bij de geboorte van een meisje: nadat ze het eerder als dochter had meegemaakt, maakte Françoise het later opnieuw mee als moeder, en gedurende haar hele leven leed ze onder de kilheid van haar ouders.⁴

Toen de twee families elkaar voor het eerst ontmoetten in 1905, was dat op neutraal terrein: het vakantieoord Houlgate in Normandië. Françoise was niet enthousiast bij dat vooruitzicht, maar wel nerveus vanwege het gekunstelde ritueel dat van haar werd verwacht. Zo was het gebruikelijk dat de eerste indruk die de huwelijkskandidaat van haar zou krijgen zorgvuldig in scène werd gezet. In het hotel werd ze omringd door klasgenoten uit het klooster in een scenario dat haar schoonheid en sociale invloed moest tonen, zodat hij kon zien dat zijn potentiële echtgenote in

staat was om het gesprek te leiden bij een theekransje. Georges deed binnen enkele weken na deze ontmoeting een aanzoek. En hoewel het huwelijk was gearrangeerd, voelden ze zich bij hun huwelijk op 26 december 1906 ook verenigd in liefde.⁵

Van de beginjaren herinnerde Simone zich dat de relatie van haar ouders hartstochtelijk, emotioneel en fysiek was.⁶ Simone werd net na de eerste verjaardag van hun huwelijk geboren. Hoewel ze gelukkig waren, streden haar 21-jarige moeder en haar 31-jarige vader nog wel over de combinatie van hun beider levens en de tegenstrijdige verwachtingen die daarbij hoorden. Hun woning – Boulevard du Montparnasse 103 – weerspiegelde de status van Georges, maar de inrichting deed dat niet. Georges wilde de pracht en praal van het huis van zijn vader nabootsen. Françoise was echter jong en provinciaals en confuus door het milieu waarin ze zich bevond.

Ondanks deze verschillen (of misschien ook wel omdat die verschillen door de omstandigheden bleven sluimeren) beleefde het gezin enkele zalige maanden in een harmonieuze sfeer. Het was de taak van hun dienstbode, Louise, om Simone te baden en te voeden. Ze kookte en deed ook andere huishoudelijke taken. Georges ging elke ochtend naar de rechtbank en kwam in de avond thuis met de favoriete bloemen van Françoise. Ze speelden met hun kind voordat Louise het naar bed bracht. Ze aten als Louise weer naar beneden kwam en het eten opdiende, en brachten samen de avond door met voorlezen en borduren. Georges beschouwde het als zijn verantwoordelijkheid om zijn vrouw de cultuur mee te geven die paste bij haar status. Françoise zag het als haar verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat ze nooit meer (of andere) dingen leerde dan bij haar geslacht hoorde.

Ze hadden de bruidsschat van Françoise nog steeds niet ontvangen toen haar vader twee en een half jaar na hun huwelijk, in 1909, beschaamd Verdun ontvluchtte. De bank van Gustave Bresseur was in juli 1909 failliet gegaan en alles werd in beslag genomen en verkocht, inclusief de persoonlijke bezittingen van de familie Bresseur. Wat de zaak nog erger maakte was dat hij naar de

gevangenis werd gestuurd, waar hij dertien maanden doorbracht voordat hij werd berecht en veroordeeld tot een straf van nog eens vijftien maanden. Zijn voormalige invloed oefende echter nog steeds kracht uit; hij werd vervroegd vrijgelaten. Hij verhuisde naar Parijs, met zijn vrouw en jongste dochter, om in de buurt van Françoise te gaan wonen en opnieuw te beginnen.

Deze onverwachte wending betekende dat de bruidsschat van Françoise nooit zou worden betaald. Toch was het gezinsleven in eerste instantie harmonieus en hoopvol. Ze waren gelukkig en hun fortuin leek verzekerd. Georges had een redelijk inkomen uit zijn werk – en zijn erfenis was (hoewel bescheiden) op een verstandige manier belegd. Georges was lief voor Françoise en ze ontwikkelde zich tot een vitale vrouw die goed gehumeurd was.⁷

Op 9 juni 1910 werd er een tweede dochter geboren. Bij haar doop kreeg ze de namen Henriette-Hélène Marie, maar ze werd Hélène genoemd – of binnen het gezin ‘Poupette’ (wat ‘poppetje’ betekent). Hoewel ze maar twee en een half jaar jonger was, beschouwde Simone Hélène als een leerling die haar deskundig onderricht nodig had. Ze was een geboren onderwijzer. Haar ouders hadden op een jongen gehoopt en De Beauvoir merkte hun teleurstelling bij haar geboorte op. In haar memoires schreef ze (met haar karakteristieke gevoel voor understatement): ‘het is toch misschien voor haar niet zonder betekenis geweest dat er om haar wieg zo veel zuchten zijn geslaakt.’⁸ In Hélènes eigen memoires lezen we dat haar grootouders na de geboorteaankondiging een brief hadden geschreven waarin ze Georges en Françoise alvast feliciteerden met de komst van een zoon. Ze hadden geen moeite gedaan om nieuw briefpapier te gebruiken toen ze te horen hadden gekregen dat het een meisje was – ze voegden eenvoudig een naschrift toe: ‘Ik begrijp dat het kind dat geboren is een klein meisje is, naar de wil van God.’⁹

De Beauvoir omschreef haar vroegste jaren als een gevoel van ‘bestendige geborgenheid’ dat alleen doorbroken werd door het besef dat ook zij uiteindelijk ‘zou worden veroordeeld tot verbanning uit haar kinderjaren.’ Ze ging graag naar buiten om de

natuur te verkennen. Vol plezier rende ze door de grasvelden, om de bladeren en de bloemen, de zaaddozen en de spinnenwebben te onderzoeken. Elke zomer bracht de familie twee maanden door op het platteland: een maand in het landhuis van Georges' zus H el ene (een negentiende-eeuws chateau met een torentje genaamd La Grill ere) en een maand op het landgoed van zijn vader, Meyrignac. Het chateau van Meyrignac bevond zich op een groot landgoed van meer dan tweehonderd hectare, wat Simone ruimschoots de kans gaf om zichzelf te verliezen in de schoonheid van de natuur. Haar verwondering over de natuur zou een blijvend kenmerk van haar leven zijn. Ze bleef het Franse platteland associëren met alleen zijn, vrijheid en momenten van diep geluk.¹⁰ Maar ondanks alle grandeur had het château, tot grote verrassing van sommige bezoekers uit Parijs, geen elektriciteit of stromend water.¹¹

Hun Parijse appartement daarentegen was luxueus, sprankelend en overweldigend rood – rode moquettebekleding, een rode Renaissance-eetkamer, gordijnen van rood fluweel en rode zijde. De wanden van de salon waren bedekt met spiegels en reflecteerden het licht van een kristallen kroonluchter. Onder het bestek op tafel lagen zilveren *pose-couteaux*. Als ze in de stad waren zei Françoise haar dochter welterusten in jurken van tule en fluweel, voordat ze terugging om de vleugel te bespelen voor de gasten. Hier was het moeilijk om alleen te zijn en te genieten van de natuurlijke omgeving en moest Simone genoeg nemen met het publieke 'speelterrein', de Jardin du Luxembourg.¹²

Simone was een vroegrijpe lezer en haar familie cultiveerde haar nieuwsgierigheid met grote zorg. Haar vader maakte voor haar een bloemlezing van poëzie en leerde haar hoe ze gedichten 'met de juiste intonatie' moest reciteren, terwijl haar moeder haar inschreef bij de ene boekenabonnementsdienst of bibliotheek na de andere.¹³ Het jaar van Simones geboorte was het jaar waarin de Franse staatsscholen eindelijk toestemming kregen om meisjes voor te bereiden op het *baccalaur at* – het examen dat toegang gaf tot de universiteit. Maar een meisje uit het milieu van De Beauvoir

ging niet naar een staatschool. In oktober 1913 (toen De Beauvoir vijfeneenhalf jaar was) werd besloten dat ze naar een katholieke privéschool zou gaan, het *Adeline Désir Institute* (dat ze de bijnaam *Le Cours Désir* gaf). Hoewel De Beauvoir zich later herinnerde dat ze een sprongetje van vreugde maakte bij het vooruitzicht dat ze daarnaartoe mocht gaan was het een schandvlek voor een meisje van haar status om te worden opgeleid op een school – want een ieder die daarvoor de middelen had liet zijn kinderen opleiden door een gouvernante. Ze was er slechts twee dagen per week – op woensdag en zaterdag. De rest van de tijd hield haar moeder thuis toezicht op haar schoolwerk, terwijl haar vader belangstelling toonde voor haar vooruitgang en successen.¹⁴

Hélène miste haar zusje op de schooldagen en hun relatie bleef heel vertrouwd vanwege hun diepe genegenheid voor elkaar, maar ook omdat de meisjes niet mochten omgaan met kinderen die niet waren goedgekeurd door hun moeder. Volgens hun moeder waren er weinig geschikte leeftijdsgenoten. Georges en Françoise waren dol op hun oudste dochter, maar zagen Hélène niet als een zelfstandig wezen. Hélène wist dat haar ouders trots waren op Simone. Wanneer Simone de eerste was in haar klas, werd ze enorm geprezen door hun moeder, maar wanneer Hélène eerste werd, schreef Françoise haar succes toe aan het feit dat ze het gemakkelijker had met een oudere zus die haar hielp. Hélène begreep dat ze ‘als tweede meisje niet echt welkom [was]. Maar Simone respecteerde me, ook al had ze me gemakkelijk kunnen verpletteren door te kiezen voor onze ouders. Daarom bleef ik aan haar gehecht. Ze was altijd aardig en verdedigde me altijd tegenover hen.’¹⁵ Het gezin had weinig speelgoed in huis, maar de zussen speelden graag fantasiespelletjes en namen elkaar in vertrouwen.¹⁶

Op zevenjarige leeftijd deed Simone haar eerste communie – iets wat ze driemaal per week zou blijven doen, hetzij met haar moeder, hetzij in de privékapel aan het Cours Désir. In hetzelfde jaar schreef ze haar eerste verhaal dat bewaard is gebleven: *Les malheurs de Marguerite* (‘De tegenspoed van Marguerite’). Het

2. Françoise de Beauvoir met haar dochters,
Hélène (links) en Simone (rechts).

telde honderd bladzijden en was met de hand geschreven in een notitieboek dat ze van haar grootvader Brasseur had gekregen.¹⁷

Tot achtjarige leeftijd was er slechts één ander kind dat Simone haar respect waardig achtte: haar neefje Jacques. Hij was zes maanden ouder dan zij, maar had een jongensopleiding gevolgd – en een hele goede. Ze was erg onder de indruk van zijn zelfvertrouwen. Op een dag maakte hij voor haar een gebrandschilderd raam, waarin hij haar naam had gegraveerd. Ze besloten dat ze ‘voor het oog van God al getrouwd waren’ en ze noemde hem ‘mijn verloofde’.¹⁸ Achteraf schreef Hélène dat Simone deze kin-

derlijke verloving nooit zo belangrijk zou hebben gevonden als ze niet zo geïsoleerd waren opgevoed. Minstens tien jaar dacht ze echt dat ze met hem zou trouwen.

Op de dag dat De Beauvoir in de vierde klas kwam (op negenjarige leeftijd), ontmoette ze een tweede buitenstaander, naast haar directe familie, die ze haar respect waardig achtte: iemand wier leven en dood een diepgaande uitwerking op haar zouden hebben. Elisabeth Lacoïn – Zaza, zoals De Beauvoir haar noemde¹⁹ – was een slimme en opgewekte leerling van het Cours Désir en na de ontmoeting op school ontwikkelden ze een vriendschappelijke rivaliteit. Ze liet Simone kennismaken met een nieuwe en prachtige dimensie van het leven: vriendschap. Door Héléne leerde Simone wat het betekende om ‘wij’ te zeggen; dankzij Zaza voelde ze voor het eerst wat het betekende om iemand te missen.

Héléne de Beauvoir beschreef Zaza als nogal druk – ‘als een slank en elegant renpaard, dat er zo vandoor kon gaan’²⁰ – maar in Simones ogen was ze een wonder. Ze speelde prachtig piano, schreef elegant, werd een echte vrouw zonder haar ‘jongensachtige durf’ te verliezen. Ze had niet alleen het lef om Racine te bewonderen (wat hoorde), maar ook om Corneille te haten (wat niet hoorde). Ze had subversieve ideeën, stak haar tong uit naar haar moeder tijdens een pianorecital en werd ondanks dergelijke uitingen van ‘zelfbewustzijn’ door haar moeder met liefde en genegenheid bejegend.

Samen met de zoetheid van de vriendschap ontdekte De Beauvoir dan ook een bittere smaak: vergelijking.

Ze realiseerde zich later dat het niet eerlijk was om haar eigen leven, en haar eigen moeder, te vergelijken met die van Zaza: ‘Ik voelde en ervoer mezelf van binnenuit, ik zag haar van buiten af.’²¹ Al op achttienjarige leeftijd gebruikte De Beauvoir dit onderscheid van de ‘tegenstelling die zo vaak wordt waargenomen tussen het wezen dat ik in mezelf ben en het wezen van buitenaf gezien,’²² die een belangrijke rol zou blijven spelen in haar werk.

Achteraf zag De Beauvoir wel in dat Zaza’s moeder, madame Lacoïn, – zoals Simones ouders opmerkten op de dag dat zij de

vriendschap met Zaza aanmoedigden – afkomstig was uit een goed katholiek gezin, een goed katholiek huwelijk had en een goede katholieke moeder was van negen kinderen. Ze was ook rijk en zeker genoeg van haar status om Zaza's afwijkende gedrag te tolereren. Ze kon het zich permitteren om te lachen om conventies. Dat kon niet gezegd worden van madame De Beauvoir.

Als iemands jeugd zou kunnen worden samengevat in geboden, dan waren de twee belangrijkste voor Simone de Beauvoir: 'Gij zult niet *doen* wat ongepast is' en 'Gij zult niet *lezen* wat ongeschikt is.' Françoise de Beauvoir had een keurige opvoeding gehad waarbij haar 'provinciaals fatsoen en kloostermoraal' waren bijgebracht.²³ Haar niet aflatende geloof in God werd vergezeld door een even onaantastbare ijver voor de etiquette. Ze 'dacht er niet over te protesteren – noch tegen het één, noch tegen het ander – [een] inconsequentie die door de mondaine wereld werd bekrachtigd.'²⁴ Als dat betekende dat een mannelijke vriend, die 'in zonde leefde' met een vrouw, in hun huis werd ontvangen, maar de vrouw niet: het zij zo. Françoise kon, in de woorden van haar dochter, 'amper ontucht onderscheiden van seksualiteit'. Ze zag het verlangen zelf als zonde. Omdat de conventie mannen toestond om affaires te hebben, stond ook zij het toe. Vrouwen moesten daar maar genoeg mee nemen. Ze werd onpasselijk van 'lichamelijke' kwesties en besprak die nooit met haar dochters – De Beauvoir moest van haar nichtje Madeleine horen welke verrassingen de puberteit in petto had.

Madeleine was ouder dan Simone en wist meer over lichamelijke en het 'ongepast' gebruik daarvan. Op een zomerdag in het land vertelde ze Simone en Hélène welke veranderingen hun lichaam spoedig zou ondergaan: dat het gepaard zou gaan met bloed en verband. Ze legde mysterieuze termen uit – 'geliefde', 'minnares' – wat hen nieuwsgierigheid maakte naar de keten van oorzaak en gevolg die voorafging aan een geboorte. Toen de zussen terugkeerden naar Parijs en hun moeder, vroeg Hélène aangemoedigd door de nieuwe kennis aan madame De Beauvoir uit welk deel van het lichaam baby's werden geboren. Françoise zei

dat ze pijnloos uit de anus kwamen. In dit en andere gevallen misleidde ze haar dochters op shockerende wijze over de mogelijkheden van hun eigen lichaam. De Beauvoir groeide op met de gedachte dat 'het hele lichaam in die onbehoorlijkheid deelde.'²⁵

De geest daarentegen werd door Françoise niet verwaarloosd – ze leerde zelfs Engels en Latijn om haar kinderen beter te kunnen helpen. Georges en Françoise hechtten grote waarde aan onderwijs – een welopgevoed meisje was een belezen meisje. Maar over religie waren haar ouders het niet met elkaar eens. Haar moeder was een vrome katholiek en haar vader een dogmatische atheïst. Deze tegenstelling zou een diepgaande invloed hebben op De Beauvoir. Haar vader gaf haar boek na boek, een zorgvuldig samengestelde selectie uit de grote werken van de literatuur. Haar moeder voorzag haar van religieuze lectuur en was een levend voorbeeld van zelfopofferende katholieke toewijding. Ze volgde de lessen van haar dochters (wat moeders aan het Cours Désir werd toegestaan tot de meisjes tien jaar waren) en ze ging regelmatig mee naar de mis in de Notre-Dame-des-Champs of de Saint Sulpice. In haar tienerjaren zouden zowel het onderwijs als het katholicisme een spanningsbron tussen De Beauvoir en haar ouders worden. Later beschreef ze haar jeugd als gevangen tussen scepsis en geloof. Ze beschouwde dit 'wankel evenwicht' als de oorzaak van de 'twijfel en strijd' in haar leven. Het was, zo dacht ze, de belangrijkste reden waarom ze een intellectueel werd.²⁶

Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak in augustus 1914, waren Georges en Françoise bang dat Parijs zou worden bezet. Daarom bleef het gezin in La Grillère totdat ze konden bepalen of het veilig genoeg was om terug te keren naar de hoofdstad. Simone herinnerde zich het inblikken en breien in de oorlog als 'de enige keer in mijn leven dat ik enig genoegen beleefde aan dit soort vrouwelijke bezigheden.'²⁷ Het jaar ervoor was Georges uit het leger ontslagen vanwege zijn zwakke hart. Toch werd hij nu opgeroepen voor actieve dienst en stond hij in oktober aan het front. Binnen enkele weken kreeg hij een hartaanval en werd hij opnieuw ontslagen uit dienst en naar een militair ziekenhuis gebracht om te herstellen.

Toen hij begin 1915 uit het ziekenhuis werd ontslagen en naar Parijs kwam, hervatte hij zijn functie op het ministerie van Oorlog. Parijs was getroffen door inflatie, waardoor zijn inkomen sterk verminderde en zijn investeringen steeds lagere rendementen opleverden. Zijn uitgaven werden daar echter niet op aangepast.

Gedurende deze jaren ging Simones mooie kindertijd over in een ongemakkelijke pubertijd. Terwijl de gezonde, popperige trekken van Hélène haar bijnaam 'Poupette' steeds toepasselijker maakten, at De Beauvoir heel weinig. Ze zag er ziekelijk uit en kreeg de diagnose scoliose. Door het strenge morele bewind van haar moeder, de aanscherping van de financiën en de verduisteringsvoorschriften in Parijs tijdens de oorlog zocht haar steeds dwangmatiger karakter nieuwe wegen om de goedkeuring van haar ouders te verkrijgen.

Ze werd een plichtsgetrouwe dochter – maar toen begon haar universum te wankelen.

Filosoof, schrijver en feministisch icoon – Simone de Beauvoir was het allemaal. Biografe Kate Kirkpatrick had voor het eerst toegang tot nooit eerder beschikbare dagboeken en correspondentie. Het resultaat is een echte pageturner: diepgravend, verrassend en ontroerend.

Deze baanbrekende en veebesproken biografie werpt een geheel nieuw licht op De Beauvoir, die definitief neergezet wordt als een van de belangrijkste denkers van de twintigste eeuw.

Kate Kirkpatrick is lector Religie, Filosofie en Cultuur aan het King's College in Londen. Ze is auteur van meerdere boeken en artikelen over De Beauvoir, Sartre en het existentialisme.

‘Kirkpatrick laat mooi zien hoe Simone de Beauvoir ‘zichzelf’ werd – met alle ambiguïteit die erbij hoort.’

NRC Handelsblad

www.uitgeverijtenhave.nl

9 789025 909871